

ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

1. Същност и видове заетост

Заетостта е понятие за икономическата реализация на работната сила. Тя може да се разглежда на национално и на индивидуално равнище.

На национално равнище заетостта се определя и се оценява чрез използването на три показателя: процент на заетост, коефициент на заетост и коефициент на икономическа активност.

Процентът на заетост на населението се изчислява като съотношение между лицата, които са наети, които са работодатели, самостоятелно заети лица или неплатени семейни работници и общата численост на населението.

Коефициентът на заетост на населението (К) се изчислява като съотношение между заетите лица независимо от статуса на тяхната заетост, и числеността на частта от населението, която по действащото трудово законодателство може да осъществява трудова дейност.

Коефициентът на заетост винаги е по-голям от процента на заетост на населението. Причината за това е, че и двата показателя имат еднакъв числител, но различен знаменател - по-голям при процента на заетост.

Коефициентът на икономическа активност се определя като съотношение между работната сила, т.е. лицата на 15 и повече навършени години, които влагат или предлагат своя труд за производството на стоки и услуги, и населението на 15 и повече навършени години.

Заетостта на населението може да се разглежда на национално и на индивидуално равнище.

Заетостта на населението на национално равнище може да бъде пълна и непълна.

Пълната заетост е свързана с такова състояние на населението и на икономиката, при което всички лица с частична или пълна трудоспособност, които са в групата на населението над 15-годишна възраст, са заети с трудова или икономическа дейност.

От икономическа гледна точка пълната заетост трябва да се свързва с такова състояние на икономиката, което може да осигури заетост на всички трудоспособни лица, които желаят и търсят платена заетост. Казано по друг начин, пълна заетост има тогава, когато всяко лице, търсещо работа, за много кратко време може да намери желаната от него платена заетост.

Пълната заетост се разглежда като такова състояние на икономиката, при което не всички работоспособни членове на страната, които желаят да се наемат на работа, могат да направят това, но да постигнат платена заетост не надхвърлят естественото равнище на безработицата за страната през дадения период.

Непълната заетост на населението на национално равнище се свързва с такова състояние на икономиката, при което не всички лица на 15 и повече години, които имат пълна или частична трудоспособност и желаят платена заетост, са включени в трудова и/или икономическа дейност. Тя, както и пълната заетост, в съвременните условия се свързва с разчетеното естествено равнище на безработицата. В съответствие с това се счита, че непълна заетост в страната има тогава, когато броят на лицата на 16 и повече години, които търсят, но не могат да намерят работа, надвишава естественото равнище на безработицата.

Заетостта на населението на национално равнище може да бъде ефективна и неефективна.

Ефективната заетост на национално равнище е тази, която при дадените икономически и социални условия осигурява оптимално използване на материалните, трудовите и финансовите ресурси на страната, икономически растеж и по-висок жизнен стандарт на населението. По-големите икономически възможности на страната в този случай правят възможно да се изгради и по-рационална система за подпомагане на онези, които имат потребност от социална защита.

Неефективната заетост на национално равнище е тази, която не осигурява икономически растеж и достойни за човека условия за съществуване. От монетаристична гледна точка неефективна е онази заетост на национално равнище, която провокира необоснованото увеличаване на доходите на населението и нарастването на инфлацията над нейното нормално равнище.

Заетостта, разглеждана на индивидуално равнище, също може да бъде пълна и непълна.

Пълна е онази заетост на индивида, която му осигурява работа през цялата година в рамките на законно установената продължителност на работния ден и на работната седмица.

Непълна е онази заетост на индивида, която е по-малка от законно установената продължителност на работния ден, на работната седмица или на месеца. Това е такава заетост, при която работникът или служителят работят на непълно работно време. Към тази заетост трябва да се добави и сезонната. Тя е пълна заетост от гледна точка на работния ден, на седмицата и на месеца, но е непълна в годишен разрез.

Освен това (както на национално равнище) заетостта на индивида може да бъде ефективна или неефективна.

Ефективна е онази заетост на индивида, която му позволява да се реализира пълноценно в трудовия процес или в икономическата дейност и с получените доходи за положения труд или за осъществяването на съответната икономическа дейност да осигури достойно съществуване на своето семейство.

Неефективна е онази заетост на индивида, която не му предоставя възможност за пълноценна реализация в трудовия процес или в икономическата дейност, а с получените доходи не може да осигури достойното съществуване на своето семейство.

Наред с количествената страна заетостта както на национално равнище, така и на равнището на отделния индивид има и качествена страна.

Качеството на заетостта се свързва с ефективността на труда, с икономическия растеж и с жизнения стандарт на населението.

Високото качество на заетостта на национално равнище се свързва с такава заетост, която позволява стабилен икономически растеж и възможност за провеждането на рационална социална политика в страната.

Високото качество на заетостта на отделните работници и служители се свързва с пълната им заетост в отрасли и дейности с висока производителност и ефективност на труда, която им осигурява стабилна заетост, благоприятни условия на производствената среда, възможност за реализация и развитие, както и възнаграждение, осигуряващо достойното съществуване на техните семейства. Това е в действителност онази заетост на трудещите се в работи, от изпълнението на които те изпитват удовлетворение да отдадат изцяло своите умения, навици и познания и да дават най-голям принос за общото благо.

Ниското качество на заетостта на национално равнище обикновено се свързва с ниски и нестабилни темпове на икономически растеж, както и с невъзможност да се финансира целесъобразната социална политика на държавата.

На равнището на отделните индивиди ниското качество на заетостта се свързва с работата на работниците и служителите в отрасли с ниска производителност на труда, с нестабилна и непълна заетост и с неблагоприятни условия на труд и заплащане, които определят и ниския жизнен стандарт на заетите. Това са "работещи бедни", голямата част от които се нуждаят от социална защита, за да могат да осигурят съществуването

на своето семейство.

Основните причини за намаляването на процента на заетостта на населението трябва да се търсят в:

- неблагоприятните демографски тенденции – намаляването на раждаемостта и стареенето на населението

- интензивната емиграция на населението – през този период по оперативни данни около 500 хил. души са напуснали пределите на страната по различни причини;

- намаляването на производството и закриването на голям брой работни места в обществения сектор на националната икономика.

2. Същност и видове безработица

Тя е социално-икономическо явление и означава, че дадена част от икономически активното население в определено време или постоянно няма работа (е без работа) и няма заработени средства.

Безработицата може да се определи като такова състояние на трудовия пазар, при което предлагането на работна сила надвишава нейното търсене. То обикновено се характеризира чрез два различни показателя: абсолютен брой на безработните лица и процент или норма на безработицата.

Общоприето разбиране за безработни лица няма. Някои считат за безработни всички лица, които са без работа, както и тези, които са непълно заети. Други отнасят в групата на безработните всички лица, които принудително, не по своя вина или желание са загубили работното си място и търсят платена заетост. Трети считат за безработни онези лица, които са регистрирани в държавните институции на трудовия пазар за

получаване на социални осигуровки и помощи, както и за търсене на платена заетост. Четвърти считат за безработни всички лица над 15-годишна възраст, които се определят като безработни и заявяват готовност да започнат работа веднага. Такова е по принцип разбирането, което се възприема и в нашата страна.

Статистическото наблюдение на безработицата, което се провежда от Международното бюро по труда в Женева, дели безработните лица на две групи - безработни лица, имащи право на осигуровки за безработица, и общ брой на безработните лица.

Определянето на абсолютния брой на безработните лица, както и на процента или нормата на безработицата може да стане по два начина:

- чрез административната система за регистриране на безработните лица, изградена към Националната служба по заетостта;

-чрез редовно провеждани статистически наблюдения на работната сила от Националния статистически институт.

Безработицата, определена чрез административната система за регистриране, обхваща всички лица, които не са заети, регистрирали са се като безработни в бюро по труда по "местоживееене, проявяват активност при търсенето на работа и са готови веднага да започнат, щом им се предложи такава възможност. Тази информация обаче не е достатъчно точна за правилното определяне на равнището на безработицата. Нейната специфика е такава, че тя не може да обхване лицата, които не са заети, но не ползват посредническите услуги на бюрата по труда при търсенето на работа, както и лицата, които са обезверени и са снели регистрацията си в бюрата по труда. Като се отчита този съществен недостатък на административната информация за определяне на действителното равнище на безработицата в много страни, за тази цел се използват редовните статистически наблюдения на работната сила, провеждани от съответните национални статистически институти. Първото такова наблюдение в нашата страна е проведено през м. септември 1993 г. по методиката на международната организация на труда. От 1994 г. тези наблюдения се провеждат редовно по три пъти в годината – през месеците юли, октомври и март.

Пълната безработица е понятие, свързано с тази част от икономически активното население на страната, което няма никаква платена заетост и е готово незабавно да се наеме на работа. Често тя се нарича и абсолютна безработица.

Непълната безработица като понятие се използва за характеризирание на тази част от работната сила, която:

- или е заета на непълно работно време и с такова възнаграждение, което не ѝ дава възможност да осигури препитанието на своето семейство;

- или е заета на пълно работно време, но в дейности с ниска производителност, вследствие на което получава доход, който обикновено е под равнището на бедността в страната.

Тази безработица се свързва с понятието “работещи бедни”, с тази част от населението, която формално е заета, но доходите ѝ се нуждаят от допълване чрез механизма на социалното подпомагане, за да не бъдат под критичния праг на бедността.

Явната безработица се определя като статистическа безработица (отчете-но равнище на безработицата). Тя обхваща броя на безработните или нормата на безработицата в официалната статистика на страната. В нашата страна тези показатели се определят според данните на Националната служба по заетостта и данните от наблюдението на работната сила на Националния статистически институт.

Скритата безработица характеризира неефективната заетост от гледна точка както на трудещите се, така и на държавата. Тя включва непълната безработица, но обхваща и онази заетост, която пряко или косвено е субсидирана от държавния бюджет, ефективността и е ниска, а възнаграждението на работниците и служителите обикновено е на равнището на средната работна заплата в страната, а често и го надвишава. В тази група могат да се отнесат и лицата, които не са освободени от организацията, но са в принудителен платен или неплатен отпуск поради липса на работа и тежкото ѝ финансово състояние.

Принудителната безработица е тази, която се получава при закриване на работни места вследствие на рационализация на производството и повишаване на изискваността на труда, както и вследствие на влошаване на пазарната конюнктура. В тези случаи част от работниците и служителите принудително губят своята работа, въпреки че може би част от тях биха желали да останат на работа и срещу по-ниско трудово възнаграждение.

Към принудително безработните лица обикновено се отнасят и тези, които не са в състояние на платена заетост, но търсят работа на съществуващото равнище на работната заплата, т.е. лицата, които биха приели предложение за работа с предлаганото равнище на заплата.

Доброволната безработица се характеризира от онези лица, които не са в платена заетост и получават социални осигуровки за безработица или социални помощи за това, но всъщност не търсят работа или не са съгласни да работят при предлаганите условия на труд и заплащане. Те задоволяват своите потребности така, както ги разбират, с осигуровките и социалните помощи и предпочитат да не работят, вместо да се наемат при условия, които не ги удовлетворяват. Често тази част на доброволно безработните лица се свързва с понятието социален паразитизъм - задоволство от получаваното за бедността и трудовата дезинтеграция.

Фрикционната (подвижната, текущата) безработица е резултат от естественото движение на работната сила. По тази причина много заети лица напускат работа и търсят своята реализация веднага или след определено време в същата организация или на друго място.

Това разбиране за фрикционната безработица дава основание тя да се свързва преди всичко с младите хора, които след придобиването на образование, отслужване на военната си служба или след раждане и отглеждане на децата отново излизат на трудовия пазар като потенциална работна сила. Младите са и тези, които най-често сменят своята професия и квалификация, придобиват образование и се преквалифицират, търсят по-добри възможности за своята реализация, по-достойни условия на труд и заплащане.

Структурната (технологичната) безработица е следствие на промени в структурата на търсенето на стоки и услуги, както и технологични промени в производството, които

променят съотношението между търсенето и предлагането на работна сила.

Технологичните и структурните промени в организацията водят до намаляване на потребностите от редица професии и специалности, до изчезването на някои от тях, ограничават периметрите на нискоквалифицираната работна сила и увеличават потребностите на организацията от квалифицирани и особено от вискоквалифицирани работници и служители. В същото време те водят и до намаляване на производството и в традиционните отрасли и подотрасли на материалната сфера, както и до увеличаване производството във високотехнологичните отрасли и организации. Това предизвиква закриване на едни работни места и обричане на принудителна безработица на тези, които са ги заемали. В същото време обаче този процес се съпътства и със създаването на нови работни места във високотехнологичните отрасли и организации, както и в организациите, които осъществяват технологични и структурни промени.

Структурната безработица е толкова по-голяма, колкото са по-мощни промените в структурата на производството и технологиите. От социално-икономическа гледна точка тя може да се определи като социална цена на научно-технологичното и икономическото развитие.

Цикличната безработица или безработицата на намаляващото търсене на работната сила възниква вследствие на колебанията в производството поради намаленото търсене на стоки и услуги. Специфична нейна модификация е финансовата безработица. Тя е резултат от намаляване на разходите за издръжка на онези организации, които се финансират от държавния бюджет (държавно и общинско управление, здравеопазване, образование, отбрана, национална сигурност, правосъдие, социални дейности и др.). Обикновено това предизвиква закриване на работни места и принудително съкращаване на работници и служители.

Цикличната безработица може да засегне всички работни места. Най-уязвими са обаче работните места в отраслите и дейностите, повлияни пряко от влошената пазарна конюнктура, а така също и онези региони, в които те са концентрирани.

Класическата безработица характеризира такова състояние на трудовия пазар, при което броят на желаещите да работят при достигнатото равнище на реалната работна заплата (или за преобладаващото равнище на трудовото възнаграждение) надвишава

броя на предлаганите работни места за това равнище на реалната работна заплата. При тази ситуация на трудовия пазар реалната работна заплата, формирана под действието на множество фактори, е такава, че мотивира тези, които не са заети, да търсят работа, но не мотивира в дос-татъчна степен работодателите да предлагат работа, въпреки че разполагат с незаети работни места.

Класическата безработица е принципно различна от цикличната. Докато при цикличната безработица няма свободни работни места за всички, които желаят и могат да работят, то при класическата безработица има свободни работни места, но те не се предлагат на трудовия пазар поради високата цена на работната сила.

Сезонната безработица се индуцира от сезонния характер на потребностите от работна сила, от естествените сезонни колебания на заетостта в такива отрасли като селското стопанство, туризма, хранително-вкусовата промишленост, дърводобива, строителството и други. В разгара на сезона търсенето на работна сила с определени професионални умения нараства, а когато сезонът “заглъхне”, значителна част от тези работни места се закриват и работниците и служителите остават принудително без работа, най-често до следващия сезон. Тази безработица е естествен спътник на сезонната заетост, която обикновено е непълна заетост за работниците и служителите.

Остатъчната безработица е свързана с населението, поставено в неравностойно положение – инвалиди и възрастни хора с остатъчна трудоспособност, жени, младежи, малцинствени групи и други подобни. При равни други условия те-зи лица са по-уязвими при съкращенията. В същото време поради по-ограниченото търсене на такава работна сила нейните носители престояват по-дълго време на трудовия пазар и имат по-ограничена перспектива за намиране на подходяща платена заетост.

3. Общи принципи и елементи на политиката по заетостта и намаляването на безработицата

Политиката по заетостта е средство за постигането на пълна, свободно избрана, доброволна и ефективна заетост, както и за намаляването, дори за ликвидирането на вредните последици от безработицата. Тя може да се разглежда като целесъобразна интервенция на държавата върху икономиката така, че да се постигне оптимално съотношение между търсенето и предлагането на работна сила.

Общите принципи на политиката по заетостта са формулирани от МОТ в Препоръка 169 от 1984 г. относно политиката по заетостта и Конвенция 168 от 1988 г. относно съдействието на заетостта и защитата от безработица. Основните аргументи за формулирането на тези принципи са:

а) Необходимостта финансовата и икономическата политика и политиката по заетостта да се разглеждат в контекста на схващането, че всички хора независимо от тяхната раса, вяра или пол имат право да осъществяват своето материално благосъстояние и духовно развитие в свобода и достойнство, в икономическа сигурност и с равни възможности.

б) Признаването от международните правни норми на всички хора правото на труд, което означава всеки човек да получи възможност за осигуряване на издръжката си чрез свободно избран или приет труд, както и подходящи мерки, които постепенно да осигурят пълното упражняване и защита на това право.

в) Влошаващите се възможности за заетост в преобладаващата част от промишлено развитите и развиващите се страни в света.

г) Разбирането, че бедността, безработицата и неравенството във възможностите са неприемливи от човешка гледна точка, а също и по отношение на социалната справедливост, че те могат да доведат до социално напрежение, да породят условия, които могат да застрашат мира и да навредят на упражняване правото на труд. Което включва свободен избор на работа, справедливи и благоприятни условия на труд и защита от безработица.

При разработването и провеждането на активната политика по заетостта трябва да се спазват следните общи принципи:

1. Съдействието за постигане на пълна, свободно избрана, доброволна и ефективна заетост е основно средство за осигуряване правото на труд на всеки човек независимо от неговата раса, вяра или пол.

2. Пълното признаване на правото на труд означава то да се обвърже с осъществяването на икономическата и социалната политика. Съдействието за постигането на пълна, свободно избрана, доброволна и ефективна заетост трябва да стане първостепенна задача на икономическата и социалната политика.
3. Специално внимание трябва да се отдава на най-ефикасните начини за увеличаване на заетостта и производствеността на труда. Трябва да се провежда политика, а там, където е подходящо, и да се разработват програми за насърчаване производството на основни стоки и услуги и тяхното справедливо разпределение.
4. Всяка държава трябва да разработва своя политика по заетостта и да използва такива методи и мерки за защита при безработица, които биха съдействали за постигането на пълна, доброволна, свободно избрана и ефективна заетост, но да имат и такъв характер, че работодателите да бъдат заинтересовани да предлагат на трудещите се ефективна заетост, а трудещите се - да търсят такава заетост.
5. Политиката за постигането на пълна, свободна, доброволно избрана и ефективна заетост трябва да бъде приоритетна за всяка държава. Икономическата и финансовата политика както на национално, така и на международно равнище трябва да отразяват приоритета на целите по заетостта.
6. Всяка държава трябва да се стреми да разработва и да реализира в съответствие с националното законодателство и практика специални програми, които да съдействат за увеличаване на заетостта, както и за постигането на ефективна и свободно избрана заетост на онези категории от трудещи се, които се намират в неблагоприятно положение (жените, младите работници и служители, инвалидите, възрастните хора, продължително безработните лица, имигрантите с уредено положение, както и трудещите се, засегнати от структурни изменения).
7. Разработването на политиката, плановете и програмите, осигуряващи заетост, трябва да става в сътрудничество и след консултации с представителните организации на работниците и служителите и на работодателите, както и на други представителни организации на заинтересованите лица.

8. Трябва да се вземат мерки за ефикасна борба срещу незаконната заетост, т.е. срещу онази заетост, която не отговаря на изискванията на националното законодателство, на нормативните актове на правителството и на националната практика.

9. Националната политика трябва да спомага за:

- постигането на платена заетост от онези трудещи се, които са останали без работа вследствие на структурни и технологични промени;
- запазването на заетостта или за получаването на нова платена заетост от трудещите се, които са засегнати от продажба, преместване или затваряне на

организацията.

10. Държавите трябва да предприемат мерки, които да позволят постепено приваждане на трудещите се от неформалния сектор, където такъв съществува, във фирмения сектор на икономиката.

11. В съответствие с националното законодателство и практика в методите за осъществяване на политиката по заетостта биха могли да се включат и колективните преговори за сключването на колективни трудови договори по въпросите, които оказват влияние върху заетостта, като: съдействие за запазване на заетостта; икономически и социални последици от реструктурирането и рационализацията на отрасъла и организацията; реорганизация и съкращаване продължителността на работното време; защита на определени групи; инфор-миране по икономически и по финансови въпроси, както и по Въпроси на заетостта.

12. Политиката, планове и програмите за постигането на пълна, доброволна, свободно избрана и ефективна заетост трябва да бъдат насочени към ликвидирането на всички форми на дискриминация и осигуряване на всички трудещи се на равни възможности и

третиране, по въпроси свързани с получаването на работа, с работната заплата и доходите, с професионалната ориентация и подготовка, с израстването в работата.

13. Трябва да се вземат ефикасни мерки за да се стимулират многонационалните предприятия да водят и развиват политика на заетост, да съдействат за премахването на отрицателните последици от техните инвестиции върху заетостта, да се насърчават техните положителни въздействия. Тези мерки трябва да се консултират с представителните организации на работниците и служителите и на работодателите.

14. За да се осигури успех на борбата срещу безработицата, като се има предвид нарастващата взаимозависимост в световната икономика, трябва да се засили международното сътрудничество в тази област.

Носещата конструкция на политиката по заетостта е стимулирането на икономическия растеж - провеждането на такава икономическа политика, която да мотивира работодателите да разширяват производството, да инвестират в неговото развитие, да създават нови работни места. Само на тази основа може да се мисли за постигането на висока степен на заетост на населението. Особено значение в това отношение има и провеждането на такава политика в областта на доходите на населението, която ще стимулира потреблението и по такъв начин ще отправи положителни импулси към увеличаване производството на стоки и услуги.

Важно място в националната политика по заетостта и намаляването на безработицата заемат *програмите за демографско развитие*. Това се определя от факта, че състоянието и развитието на населението определя съвкупното предлагане на труда в страната.

В съвременните условия технологичното развитие е един от основните фактори, които определя равнището и структурата на заетостта и безработицата. Ето защо политиката, провеждана от всяка страна, трябва да улеснява разработването на технологии, които да увеличават производствения потенциал и постигането на основните цели на развитието - създаването на заетост и задоволяването на основните потребности на хората. Като отчита равнището на икономическото развитие, технологичната политика би трябвало да допринася за подобряване на условията на труд и за намаляване на работното време, а така също да включва и мерки против намаляване на заетостта.

Един от източниците на заетост и компонент на националната политика по заетостта и намаляването на безработицата е развитието на неформалния сектор на производството и услугите, т.е. на икономическата дейност на хората, осъществявана извън институционализираните икономически структури в частни семейни работилници както в градските, така и в селските райони.

Съществени възможности за увеличаване на заетостта и за намаляване на безработицата в отделните райони на страната има и поощряването на създаването и дейността на микро- и на малките предприятия, а така също и на кооперативните сдружения в града и селото.

Съществен компонент на националната политика по заетостта и намаляването на безработицата е създаването на условия за равномерно регионално развитие. Балансираното регионално развитие сега се счита като едно от важните средства за приглушаване на социалните проблеми и преди всичко на проблемите, свързани със заетостта, породени от неравномерното разпределение на природните ресурси и от недостатъчната мобилност на средствата за производство.

Създаването на условия за увеличаване на заетостта и за намаляване на безработицата се свързва с *разработването и изпълнението на програми за обществени инвестиции за създаване на работни места в държавния сектор на икономиката.* Това най-често са програми за обекти, които са жизненоважни от икономическа и от социална гледна точка - строителство и ремонт на пътища, на мостове, създаване на горски масиви, развитие на административни услуги, рекултивация на почви, развитие на системата за обслужване на безработицата, на системата за социално подпомагане, на услугите и други подобни.

Традиционно направление на политиката по заетостта и намаляване на безработицата са *разработването и реализирането на програми за заетост на лица, поставени в неблагоприятно положение.* Тяхната основна цел е да подпомогнат трудовата реализация на онези групи от лица, които най-често са затруднени при намирането на постоянна работа и най-дълго търсят, без да могат да намерят платена заетост - жените, някои млади работници, лицата с намалена трудоспособност, Възрастните трудещи се, продължително безработните лица, мигрантите с уредено положение и др.

В много развити в икономическо отношение страни специално внимание се отделя на *мерките за подпомагане на младите хора да намерят платена заетост*.

Възможностите за това се търсят в няколко основни направления.

- насърчаване на организациите да наемат на работа и да подготвят професионално млади работници и служители;
- разработване на специални програми за наемане на доброволни начала на младежи при изпълнението на местни обекти със социално значение;
- подобряване качеството на професионалното обучение и провеждането му в съответствие с техническото и технологичното равнище на производството и услугите;
- разработване и реализиране на специални програми, съчетаващи професионално обучение и труд, така че да се подпомагат младите хора да намерят своята първа работа и да докажат своите качества на работодателя;
- Вземането на мерки за улесняване на прехода от учението към труда и за увеличаване на възможностите за постъпване на работа след завършване на обучението;
- подобряване на безопасността на труда и опазване здравето на младите работници и служители.

Характер на аксиома има разбирането, че в съвременните условия постигането на пълна, свободна, доброволно избрана и ефективна заетост, както и намаляването на безработицата не могат да се постигнат без *развитието на международното икономическо сътрудничество*, без обединените усилия на страните, които си партнират. Една от задачите на международните организации е да съдействат за постоянното и взаимно изгодното развитие на международната търговия, техническа помощ и инвестиции.

Важно направление на политиката по заетостта и намаляването на безработицата е *регулирането на международната миграция* и по-специално увеличаването на възможностите за платена заетост и създаване на по-добри условия на труд и заплащане в страната, която дава емигранти. По такъв начин се счита, че ще се намали потребността от икономическа емиграция.

Все повече нараства значението на *подготовката и преподготовката на заетите и безработните лица* като средство за осигуряване на пълна, свободна, доброволно избрана и ефективна заетост, а така също и за намаляване на безработицата. Практиката много пъти е доказвала, че колкото по-стабилна е подготовката на работника и на служителя, колкото по-разностранни са неговите професионално-квалификационни качества, толкова по-малка е вероятността той да загуби своето работно място. Що се отнася до безработните лица, широкопрофилната им подготовка увеличава вероятността по-бързо да намерят желаната от тях платена заетост.

Политиката по заетостта и намаляването на безработицата е свързана и с *ефективното функциониране на системата за подпомагане на търсещите работа да намерят по-бързо платена заетост*.

Тази система се счита за едно от основните средства за по-ефективната трудова реализация на безработните лица. Нейната носеща конструкция са бюрата по труда, посредническите организации, трудовите борси, консултантските къщи и други подобни организации, които разполагат с "банки" от свободни работни места, обновяващи се непрекъснато, и които могат да подпомогнат всеки, който търси работа, и всеки, който търси да намери подходяща работна сила - работник или служител.

Системата за подпомагане на безработните да намерят желаната от тях работа в нашата страна обхваща Националната служба по заетостта с нейните регионални служби по заетостта и бирата по труда, както и частните посреднически организации.

В редица страни при разработването на националната политиката по заетостта и намаляване на безработицата отделят специално внимание и на *намаляването на продължителността на работното време*.

Потребността от използването на тази мярка обикновено възниква, когато в резултат от по-високата производителност на труда брутният вътрешен продукт се произвежда от все по-малко и по-малко хора. В този случай, за да се запази заетостта и за да не се увеличи безработицата, без да се намали Конкурентната способност на националната икономика, се използва механизмът на намаленото работно време.

Следователно Националната политика по заетостта и намаляването на безработицата има една основна цел - да съдейства за постигането на пълна, свободна, доброволно из-брана и ефективна заетост ш икономически активното население на страната, а така също и за намаляването на отрицателните въздействия на безработица-та, ако тя не може да бъде преодоляна.